

Intervju: Wolfgang Petritsch, Visoki predstavnik u BiH

SRNA: Nakon neusvajanja Izbornog zakona došlo je do određenih promjena u Savjetu ministara i do ostavke Božidara Matića. Da li očekujete da će novi Savjet ministara mnogo oštrije da krene ka integraciji u Evropu?

WP: Jedno je sigurno: neće može biti nikakvog pomaka u smislu integracije BiH u Evropu dok se ne usvoji Izborni zakon. To je osnovni preduslov za prijem u Savjet Evrope i jedan od uslova postavljenih u "Smjernicama" Evropske unije (*EU Road Map*). Očekujem od novog Savjeta ministara da se pobrine da Parlament usvoji Izborni zakon mnogo prije isteka septembarskog roka koji je postavio Savjet Evrope. Donekle me čudi činjenica da Parlament sada ide na odmor a nije usvojio Izborni zakon. Ukoliko planiraju da nastave razgovore tek poslije odmora, može se desiti da će to da bude prekasno za prijem u Savjet Evrope. Kako će poslanici objasniti svojim glasačima da su njihovi odmori važniji nego članstvo BiH u Savjetu Evrope?

SRNA: Što se tiče ostalih zakona, naročito onih na državnom nivou, primjećujem da neke snage u Parlamentu pružaju otpor Savjetu. Moj viši zamjenik, ambasador Zon, upravo se sastao sa srpskim delegatima u Domu naroda Bosne i Hercegovine i zahtijevao od njih da zauzmu malo konstruktivniji pristup.

WP: Država Bosna i Hercegovina i njena dva entiteta neće moći da stanu na vlastite noge u ekonomskom smislu ukoliko ne budu promovisali veze sa Evropom i proces integracije u Evropu, a vjerujem da je i Savjet ministara toga svjestan.

SRNA: Nedavno su započeti razgovori o priključenju BiH Programu Partnerstva za mir. Većina političara iz Republike Srpske odbija preduslove za priključenje Partnerstvu, kao što su jedinstvena vojska i policija, tvrdeći da Dejtonski mirovni

sporazum to ne predviđa. Možete li nam, kao jedini ovlašćeni autoritet za tumačenje Dejtonskog mirovnog sporazuma, reći na koji način Dejton reguliše to pitanje?

WP: Poziv za priključenje Partnerstvu za mir nije u direktnoj vezi sa Dejtonskim mirovnim sporazumom. Zapravo je ostavljeno članicama NATO saveza da odrede uslove za prijem novih članica. Naš zadatak ovdje jeste ono što je Savjet za implementaciju mira raspravljao na svom prošlogodišnjem sastanku u Madridu: zajednička bezbjednosna politika Bosne i Hercegovine, transparentni i ostvarivi budžet za potrebe odbrane, ujedinjene strukture komande i kontrole, te stvaranje prepoznatljivog odbrambenog identiteta na državnom nivou. Smatram da će BiH moći da se pridruži evro-atlantskim odbrambenim strukturama tek onda kad bude imala koherentnu vojnu strukturu i odbrambenu politiku. Step en saradnje i volje da se taj cilj i postigne jeste odgovornost Predsjedništva i entitetskih ministara odbrane i oružanih snaga.

SRNA: Kako vidite trenutnu političku situaciju u Bosni i Hercegovini u poređenju sa onom koju ste zatekli kad ste tek došli? Da li je postignut napredak u smislu političkog okruženja u zemlji?

WP: Postignut je značajan napredak. Svjedoci smo značajnog porasta u povratku takozvanih manjina i svake godine se sve više i više ljudi vraća. Ove se godine u odnosu na prošlu godinu taj broj udvostručava. Svjedoci smo takođe mirnog razrješenja spornih pitanja kao što su Žepče, Dobrinja, Brčko. Sad konačno imamo vladu na državnom nivou koja je spremna preuzeti vlast i odgovornost u zemlji, a na entitetskom nivou imamo vlade koje se zalažu za reforme. U entitetima takođe imamo ustavnopravne komisije koje ozbiljno rade na sprovedbi Odluke Ustavnog suda o konstitutivnosti tri bosanskohercegovačka naroda na teritoriji čitave Bosne i Hercegovine. Mi razmatramo pitanja koja su od značaja za sve narode bez obzira na etničko porijeklo: obrazovanje, ekonomski

napredak, zapošljavanje, integracija u Evropu. Mislim da su sve to pokazatelji napretka koji je postignut. Međutim, kao što to obično biva, proces bi se mogao i brže odvijati, tako da nije sve baš ružičasto.

SRNA: Da li povratak SDS-a na političku scenu Republike Srpske doprinosi uključenju ove zemlje u normalne civilizacijske, društvene i demokratske tokove, s obzirom na reputaciju koju ta stranka ima?

WP: Mislim da je SDS problematična stranka pa njihovo ponašanje veoma budno pratim. Dosadašnji doprinos te stranke sprovedbi Dejtonskog mirovnog sporazuma nije baš ubjedljiv, a njena prošlost je više nego upitna. Ukoliko ona želi da postane pravi partner onda mora da raskine sa svojom prošlošću. Mora da se razračuna sa mogućim ratnim zločincima u svojim redovima, da se distancira od svoje politike iz prošlosti i da u praksi pokaže da je reformisana. Ja još uvijek čekam taj preokret.

SRNA: Da li međunarodna zajednica SDS smatra nepodobnom samo zbog njene prošlosti, te zbog činjenice da joj zbog takve prošlosti međunarodna zajednica može vrlo lako postavljati uslove?

WP: Nije to samo pitanje njene prošlosti. To je pitanje ispunjavanja onog što je potpisano – Dejtonskog mirovnog sporazuma. Naravno, da se SDS uistinu držala tog dokumenta, kao i Ustava Bosne i Hercegovine, već bi do sada raskrstila sa svojom prijašnjom politikom i sa svojim članovima optuženim za ratne zločine, te bi uradila još mnogo toga što Dejton nalaže. Ja stranke ocjenjujem prema njihovom uspjehu u sprovedbi Dejtona.

SRNA: Da li je tačno da su predstavnici međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini od premijera Republike Srpske tražili da u septembru sprovede reorganizaciju Vlade RS-a?

WP: Ja to nisam tražio.

SRNA: Da li ste, i ako jeste u kojoj mjeri, zadovoljni efikasnošću rada Vlade Republike Srpske po pitanju ekonomije, poboljšanja životnog standarda i borbe protiv korupcije?

WP: Vlada ili, bolje rečeno, neki njeni dijelovi nastoje iskorijeniti korupciju, mada oni ne bi trebalo da se usmjere samo na individualne i konkretne slučajeve nego da sprovedu reforme sistema kojima će se onemogućiti korupcija i pružiti podrška postojećim strukturama za finansijsku inspekciju. Politizacija i institucionalna previranja do sada su predstavljali ozbiljnu prepreku nastojanjima Vlade RS-a da se bori protiv korupcije, te je time čitav proces značajno onemogućen. Borba protiv korupcije zapravo bi trebala da predstavlja ujedinjene napore vlasti svih nivoa u cilju postizanja najboljih mogućih rezultata. U skladu s tim, protiv korupcije se treba boriti na sve moguće načine. Takođe je očigledno da se vlada usmjerava i na rješavanje ekonomskih problema i oporavka, što mi smatramo veoma značajnim. S obzirom na to da treba da prođe vremena dok pozitivni rezultati ne postanu vidljivi, bilo bi nerealno očekivati da se životni standard odmah poboljša. Republika Srpska je, međutim, već dostigla blagi porast prosječne neto plate u odnosu na prošlu godinu.

SRNA: Narodna skupština RS razmatra nacrt zakona o saradnji sa Međunarodnim krivičnim tribunalom. Usvajanje ovog zakona najavljeno je za septembar. Da li je postavljen ikakav rok za usvajanje ovog zakona?

WP: U stvari, ovaj zakon je više simboličan. Obaveza na ovu saradnju je jasno zacrtana u Dejtonskom mirovnom sporazumu i rezultat je članstva BiH u Ujedinjenim nacijama. Svi organi vlasti u BiH na svim nivoima imaju tu obavezu. Međutim, neusvajanje zakona u Narodnoj skupštini RS-a reklo bi jako mnogo o njenim delegatima, da šest godina nakon rata oni još žive u jednom svijetu poricanja i da još uvijek nisu spremni da se pozabave pitanjem ratnih zločina. To bi sigurno oduzelo

legitimitet RS u očima svijeta. Hapšenje i izručenje optuženih ratnih zločinaca više je od obaveze, više je od zadovoljavanja pravde, ono je suštinsko za proces pomirenja u Bosni i Hercegovini.

SRNA: Da li očekujete da će organi RS izručiti optužene za ratne zločine?

WP: Odgovor je direktan i bezuslovan: da.

SRNA: Da li imate informaciju da je SFOR nedavno pokušao uhapsiti Radovana Karadžića?

WP: Očito je da situacija postaje komplikovana za ljude koji se nalaze visoko na listi traženih lica Tribunala, i ja se nadam da će Karadžić kao i Mladić konačno završiti u Hagu. To se mora dogoditi kako bi se ovoj zemlji omogućilo da stavi prošlost iza sebe i okrene se budućnosti.

SRNA: Poštivanje ljudskih prava, sloboda medija i sveukupna demokratizacija društva preduslovi su za slobodu svakog pojedinca. Kakva je situacija u BiH u pogledu ovoga?

WP: Situacija se dosta popravila od 1996. godine, ali još mnogo toga ima da se uradi prije nego se dostignu evropski standardi u ovim oblastima. Postoji etnička diskriminacija pred kojom organi vlasti zatvaraju oči. Imamo veliki broj ljudi koji se vraćaju u područja u kojima su u manjini, ali da li su ovi povratnici dobrodošli u njihove predratne zajednice, mogu li naći posao, da li su njihova djeca slobodna od diskriminacije u školama? Ne. Umjesto toga, postoje desetine, stotine incidenata u vezi s povratnicima – sjetićete se, prije nekoliko sedmica jedna djevojčica je čak ubijena u blizini Vlasenice. Počinioci ovih zlodjela se skoro nikada ne pronađu niti kazne. Isto tako znate šta se dogodilo u Banjoj Luci i Trebinju – teške povrede ljudskih prava, koje su sramota za RS. U drugim oblastima, posebno u oblasti politike i medija,

prijetnje su još uvijek svakodnevna pojava: tako se vrši kontrola nad novinarima i političkim protivnicima. Tako, sve u svemu, situacija sa ljudskim pravima je zabrinjavajuća, što svaka organizacija koja se bavi ljudskim pravima, od domaćih komiteta Helsinki NJatch-a do organizacija kao što je Human Rights Watch, to potvrđuje u svojim godišnjim izvještajima.

SRNA: Nedavno ste nametnuli paket imovinskih zakona. Hoće li ovi zakoni ubrzati povratak izbjeglica i da li ste zadovoljni sa trenutnim tempom procesa povratka?

WP: Ovim zakonima se omogućava otkup stanova u društvenom vlasništvu bez diskriminacije. Ljudi koji se vraćaju u Federaciju neće više podlijevati pravilu od dvije godine, a oni koji se vraćaju u RS dobiće maksimalan popust koji se po zakonu može dati. Ja vjerujem da uklanjanje diskriminatornih prepreka pomaže procesu povratka. Što se tiče sveukupnog tempa povratka, on je još uvijek daleko ispod željenog. Sada više nema isprika za odlaganje provedbe imovinskih zakona. RS ozbiljno kasni u ovome. Ovdje mislim na stopu provedbe rješenja zahtjeva za povrat stanova i kuća, od samo 19 procenata. To je sramota zbog svih ljudi koji žude da se vrate svojim domovima.

SRNA: Kako je moguće ubrzati rad lokalne administracije u pogledu sprovedbe imovinskih zakona?

WP: Stambeni organi imaju pravni okvir i administrativne mogućnosti da ubrzaju ovaj proces. Jedna od najvećih prepreka do sada bilo je pozivanje na nedostatak alternativnog smještaja. Mnoge opštine su odbile da pronađu i ponude alternativni smještaj, navodeći navodno nedostatak ovog smještaja kao razlog za odlaganje deložacija. Neke opštine čak ne daju na raspolaganje ni postojeće, nepotraživane stanove u društvenom vlasništvu koji se mogu dodijeliti ljudima kojima je potreban alternativni smještaj. Opštinski organi moraju iskoristiti sve instrumente koje imaju kako bi ostvarili prava svojih građana. Pored toga, moje osoblje radi u saradnji sa

odgovarajućim domaćim organima na eventualnom donošenju amandmana na imovinske zakone, što bi dalje ograničilo pravo na alternativni smještaj, tako da građani koji imaju načina da se izdržavaju i oni koji nisu potraživali svoju predratnu imovinu, više neće imati pravo na alternativni smještaj. To će pomoći da se proces ubrza.

SRNA: Vaš mandat je produžen za još jednu godinu. Koji su prioriteti OHR-a u narednoj godini?

WP:Ja ću dalje graditi na već postignutom uspjehu – jačanju institucija, posebno na državnom nivou, unapređenju povratka izbjeglica i stvaranju uslova za brz i održiv ekonomski razvoj. Pored svega toga, sad kad Savjet ministara prihvata ideju partnerstva, promovisaću jednu drugačiju vrstu odnosa sa lokalnim organima. To će pomoći unapređenju procesa odgovornosti.

SRNA: Kakav je Vaš komentar u vezi tvrdnji lokalnih političara da međunarodni predstavnici rasipaju bogatstvo BiH, što se odnosi na proces tendera za trećeg GSM operatera?

WP:Do sada niko nije uspio predočiti dokaze da taj proces nije bio urađen kako treba. Međutim, rezultat svih tih optužbi jeste da se jedan od pet ponuđača povukao, dok je drugi izrazio ozbiljnu zabrinutost, što je primoralo Regulativnu agenciju za telekomunikacije da poništi tender. Ne smijemo zaboraviti da bi dolazak novog operatera u BiH značio investiciju od 300 do 400 miliona maraka u toku narednih nekoliko godina, od čega bi imala korist domaća privreda, zatim otvaranje stotina radnim mjesta, niže cijene mobilnih usluga, i konačno, priprema BiH za budućnost u eri informacione tehnologije. Ja se iskreno nadam da će CRA i Savjet ministara naći izlaz iz ove neželjene situacije.